

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi kar
Doktori Iskola – Bűnügyi Tudományok

Dr. Sléder Judit

A büntetőeljárás megindítása
PhD értekezés tézisei

Pécs 2010

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola – Bűnügyi Tudományok

Dr. Sléder Judit

A büntetőeljárás megindítása
PhD értekezés tézisei

Témavezető
dr. Finszter Géza egyetemi tanár, az MTA doktora

Pécs 2010

Tartalomjegyzék

1. A kutatás tárgya, célja és módszere	3
1.1. A kutatás tárgya.....	3
1.2. A tudományos probléma meghatározása, a kutatás célja és módszere	3
2. Az értekezés tartalmának és tudományos eredményeinek összefoglalása	4
2.1. Történeti rész.....	4
2.2. Az értekezés II. Fejezete a büntetőeljárás megindításának angolszász és kontinentális modelljének legfontosabb ismérveit értékeli.....	5
2.3. Disszertáció III. Fejezetében a büntetőeljárás megindításának formai és materiális feltételeit elemeztem.....	7
2.4. A disszertáció IV. Fejezete a gyanú jelentőségét, és a gyanú elismerésének bűnüldözési rendszerekre gyakorolt hatását elemzi.....	10
2.5. A disszertáció V. Fejezetében a kutatás tárgyát tekintve a legalitás-officialitás elemei közül a felderítési/bűnüldözési kötelezettséggel kellett részletesebben foglalkozni.....	12
2.6. A disszertáció VI. Fejezete a büntetőeljárás megindítása és a feljelentés elutasítása jogintézményeit értékeli.....	13
2.7. A titkos információgyűjtés és adatszerzés megindítása	15
2.8. Az elkövetői egyszerű és megalapozott gyanú. A feljelentett, és az egyszerűen gyanúsítható jogállása, valamint a gyanúsított bevonása az eljárásba.....	17
3. A disszertáció tudományos eredményeinek hasznosítási lehetőségei	22
3.1. A jogalkotás számára:	22
3.2. A jogtudomány számára:	22
4. Подведение итога диссертации	23
5. A PhD értekezés téziseihez felhasznált irodalom	24
6. A szerző publikációs jegyzéke	25
7. Szerzői életrajz	26

1. A kutatás tárgya, célja és módszere

1.1. A kutatás tárgya

A kutatás tárgya a büntetőeljárás, ezen belül elsősorban a nyomozás megindítása in rem és in personam feltételrendszerének elemzése és vizsgálata, valamint az ahhoz kapcsolódó jogintézmények és alapvető fogalmak meghatározása.

A magyar büntetőeljárás a kontinentális, ezen belül elsősorban a legalitás elve szerint szerveződött büntetőjogi rendszerhez tartozik, ezért a kutatás tárgyát képezi annak vizsgálata is, hogy a különböző igazságszolgáltatási rendszerek milyen elvi alapokon indítják meg a büntetőeljárást.

Disszertációmban meg kellett vizsgálni a gyanú elismerésének bűnüldözési rendszerekre gyakorolt hatását, valamint ebben a körben egyes kriminálpolitikai kérdéseket is fel kellett vetni. Elemezni kellett a legalitás parancsából származó, a nyomozó hatóságokra háruló felderítési/bűnüldözési kötelezettséget, e kötelezettség megvalósulásának akadályait, a nyomozó hatóságok „többszörös szelekciós” tevékenységét, valamint azok megoldási lehetőségeit.

A legalitás/officialitás a nyomozó hatóságok számára felderítési/bűnüldözési kötelezettséget ír elő, amelynek keretében nemcsak a bűncselekményre irányuló gyanú meglétéről kell dönteni, hanem meg kell állapítani azt is, hogy ki az a személy, akit gyanúsítottként kell kihallgatni.

Ezzel kapcsolatosan a jogalkotónak törekednie kell olyan szabályok kialakítására, hogy azok alapján adott személy ellen csak szigorú, igazolt adatok, információk alapján indulhasson eljárás, és olyan garanciarendszert kell biztosítani, hogy ha a bűncselekményt nem a terhelt követte el, akkor az eljárás vele szemben minél gyorsabban megszüntetésre kerüljön.

Fentiek alapján kutatás tárgyává kellett tenni, hogy meghatározott személyt milyen feltételek fennállása esetén lehet gyanúsítottként bevonni az eljárásba, ezek a feltételek hogyan értelmezhetőek, és milyen intézkedéseket lehet bevezetni az olyan személyekkel szemben, akik adott időpontban a bűncselekmény elkövetésével egyszerűen gyanúsíthatóak. Ezeknél a személyeknél a gyanúsítottként történő kihallgatás feltételei nem állnak fenn, viszont a nyomozó hatóságok látókörébe kerültek, mint olyanok, akik esetlegesen elkövethették a bűncselekményt. Ezeket a személyeket a korábbi szakirodalmi elnevezés alapján egyszerűen gyanúsítható személyeknek nevezem. A személy jogi helyzetének tisztázása céljából a joggyakorlat számára nem létezik elégséges normatív szabályozás, ezért a személyek tényleges helyzetét az alkotmányos jogállami követelményekkel összhangban kell tisztázni.

1.2. A tudományos probléma meghatározása, a kutatás célja és módszere

A hatályos, a büntetőeljárásról szóló többször módosított 1998. évi XIX. törvény 6. § (2) bekezdése a korábbi eljárási kódexektől eltérően, újszerűen szabályozta a büntetőeljárás megindításának feltételrendszerét.

Eszerint: büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel.

Erre való figyelemmel vizsgálni kellett, hogy a bevezetett korrekciók helyesek voltak-e, azok megfelelnek-e az alkotmányos jogállami követelményeknek. Disszertációmban arra is kerestem választ, hogy a gyanú, illetőleg megalapozott gyanú fogalmait hogyan lehet meghatározni, el lehet-e tekinteni ezeknek a bizonytalan jogi fogalmak a meghatározásától, illetve megmagyarázásától. Milyen következményei lettek annak, hogy a jogalkotó a gyanú fokozatait szétválasztotta?

Ennek megfelelően tisztázni kellett, hogy a büntetőeljárás megindításának jelenlegi feltételrendszere milyen jogelméleti és joggyakorlati következményekkel járt. Ez azért is kiemelkedő jelentőségű, mert a titkos adatszerező tevékenységre vonatkozó normákat első alkalommal helyezték el a büntetőeljárásról szóló törvényben, bevezetésének feltétele a bűncselekmény gyanúja lett, ezáltal a titkos adatszerező tevékenységet is a büntetőeljárás fogalmi körébe kell vonni.

Az általam alkalmazott feldolgozás módszerét a kutatás célkitűzései határozták meg. Ennek megfelelően disszertációm elkészítése során a választott témát monográfiák, tanulmányok, cikkek alapján, hagyományos történeti- dogmatikai- logikai elemzéssel dolgoztam fel. Egyes tételeim alátámasztására empirikus kutatásaim eredményeit is felhasználtam, feltevéseim kialakításában komoly szerepet játszottak gyakorló ügyészekkel, rendőrökkel folytatott értekezéseim, valamint többéves oktatói tevékenységem, jóllehet ezekre disszertációmban nem minden esetben hivatkoztam.

A nemzetközi joganyagot, elsősorban az angolszász jogrendszerre vonatkozó irodalmat az interneten található szakanyagok, továbbá az Orosz Föderáció és a Német Szövetségi Köztársaság Büntető Eljárási Kódexeinek rendelkezési és Kommentárjai alapján készítettem el.

2. Az értekezés tartalmának és tudományos eredményeinek összefoglalása

2.1. Történeti rész

A disszertáció történeti részében a modern polgári jogállamok büntetőeljárási kódexei rendelkezési alapján elemeztem a büntetőeljárás megindításának normatív feltételrendszerét. A modern polgári jogállamok létrejötte előtt lefolytatott büntetőeljárások megindításával terjedelmi okok miatt nem foglalkoztam. A magyar büntető eljárásjog tudomány kiemelkedő munkája volt az első Bűnvádi Perrendtartás, az 1896. évi XXXIII. törvénycikk (I. Bp.). Az I. Bp. a büntetőeljárás vegyes rendszerére épült, de figyelembe vette az osztrák és a német büntető eljárásjog tudomány kiemelkedő eredményeit is. Az I. Bp. a büntetőper szabályozta, a nyomozásra vonatkozó rendelkezései mindössze 18 §-ból álltak. Ez következik abból a felfogásból, hogy az I. Bp. a büntetőeljárás alaptípusának a törvényszék előtti büntetőper tekintette, és ebből adódóan csak a vádemelés feltételeit határozta meg, a nyomozás elrendelésének feltételeiről nem rendelkezett.

Az 1951. évi III. törvény, a II. Bp. újszerűsége abban rejlett, hogy első ízben szabályozta önálló főszakasként az előkészítő eljárás, vagy nyomozás lefolytatását. Ez a korábbiakhoz képest feltétlen minőségi változást jelentett, mert a Bp. szakított a „perrendtartás-szemlélet” jellegű szemlélettel. A II. Bp. normáit elemezve arra a következtetésre lehet jutni, hogy számos megoldása az inkvizitórius modell sajátja, valamint emberi jogi szempontból egyfajta minimál követelményeknek megfelelt. A II. Bp. alkalmazásának időszaka viszont olyan történelmi korszakra esett, amely nem az emberi és más alapvető jogok tiszteletben tartásáról volt nevezetesen, ezért ebben az időszakban mindenféle állampolgári jog legdurvább módon történő megsértésére került és kerülhetett sor. A Bp. normaszövege és alkalmazása közötti kirívó ellentét azt bizonyítja, hogy egy jogszabály eredeti rendeltetése és tartalma szerint akkor képes működni, ha mögötte annak megfelelő egységes politikai akarat is létezik. Egyebekben a nyomozási szak jelentőségét látszik alátámasztani az a tény is, hogy az országok jogalkotói felismerve azt, hogy a nyomozás döntően meghatározhatja a büntető ügy további érdemi elbírálását, valamint azt, hogy a nyomozás során az alapvető emberi és alkotmányos jogok korlátozására kerülhet sor, a nyomozásra vonatkozó normákat a büntetőeljárási kódexekben helyezik el.

A II. Bp. és azt követő büntetőeljárási kódexek (1962. évi 8. számú tv., 1973. évi I. törvény.) meghatározták a büntetőeljárás megindításának in rem és in personam feltételeit, vala-

mint ebben az időszakban vált azonos rangúvá a nyomozási és a bírósági főszakasz. Büntetőeljárás bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja esetén és csak az ellen volt indítható, akit bűncselekmény alapos gyanúja terhelt. A korábbi eljárási kódexek fokozatosan differenciálták az egységes büntetőeljárás szemléletet, beépítették a terhelti garanciákat, alapelvi szintre emelték a védelemhez való jogot, és a beépítették a normaszövegbe a nemzetközi jogi és strasbourg-i esetjogban megfogalmazott kívánalmakat is.

2.2. Az értekezés II. Fejezete a büntetőeljárás megindításának angolszász és kontinentális modelljének legfontosabb ismérveit értékeli.

Kutatásom során bebizonyosodott, hogy a különböző büntetőjogi rendszerekben figyelembe véve a bűncselekmény jogi természetét, és a büntetőhatalom gyakorlójának személyét, a büntetőeljárás megindítását különböző feltételrendszerben és más – más személy akaratától teszik függővé. Erre való figyelemmel szükségesnek látszott az egyes büntetőjogi rendszerek legjellemzőbb ismérveinek bemutatása és az, hogy az egyes rendszerek milyen feltételek mellett kezdik meg a büntetőjogi igény érvényesítését.

A büntetőeljárás fejlődése során alapvetően három igazságszolgáltatási rendszer alakult ki, az akkuzatórius (vádeltví), az inkvizitórius (nyomozóeltví) és az úgynevezett vegyes rendszer. Ezek a büntetőjogi rendszerek a maguk teljes tisztaságukban nem léteztek és nem léteznek, akár jogtörténeti, akár jelenkori rendszerüket vesszük figyelembe, ezért azt lehet mondani, hogy adott ország igazságszolgáltatási rendszerét valamelyik elvnek túlnyomó többsége jellemzi.

Az akkuzatórius eljárásban a formális igazság megállapítása a cél, és a büntetőeljárás rendszerint a sértett kezdeményezésére indul. Az akkuzatórius igazságszolgáltatási rendszerhez tartozó büntetőeljárás egyik legjellemzőbb ismérve, hogy hiányzik a nyomolult, kontinentális előkészítő eljárás, ezért is működhetett hosszú ideig az angol igazságszolgáltatás közzváadhatóság nélkül.

Az akkuzatórius modell ezért a nyomozást általában véve nem tekinti a büntetőeljárás szerves részének, ebből következik, hogy a nyomozó rendszer nem fejlődhetett ki, és a nyomozás során érvényesülő elvekkel a szakirodalom nem foglalkozik. Természetesen az akkuzatórius modell nyomozási szakasza inkvizitórius elemekre épül, mint a francia – vegyes rendszer nyomozása, mert a nyomozás során végrehajtott eljárási cselekmények lefolytatása külön szakmai ismereteket kíván meg. Az angol modellben a nyomozás a rendőrség saját döntése alapján indul. A nyomozás megindítása határozat (vagy feljegyzés) nélkül, reálaktus formájában történik, és a megindítás jogköre nincs a vezető személyéhez kötve.

Általában véve is, az egész nyomozás lefolytatása során az eljárási cselekmények végrehajtása nincs szigorú „formakényszerhez” kötve. Ennek oka az, hogy a nyomozás ténylegesen a bizonyítékok összegyűjtésére irányul, és perrendszerű bizonyítást nem folytatnak. Ez a szemlélet eredményezi azt, hogy nincs kontinentális értelemben vett ügyirat (más szóval akta), mert nincs kötött írásbeliség. A rendőri jelentés megjelöli a beszerzett bizonyítási eszközöket, és az elvégzett eljárási cselekmények célját. A nyomozás megindításával kapcsolatosan az ügyésznek nincs semmifajta jogosítványa, arról értesíteni sem kell, ebből következik, hogy utasítás-adási jogkörrel sem rendelkezik. A nyomozás befejezésekor a rendőrség vezetője dönti el, hogy az ügy vádemelésre alkalmas-e. Az ügyészségről szóló 1985. évi törvény nem ad lehetőséget a nyomozás hiányosságainak pótlására, a hiányok pótlására indítványt tehet, ami nem köti a nyomozó hatóságot. Ebben a rendszerben érvényesül az ügyész legszélesebb értelemben vett diszkrecionális jogköre, ami azt jelenti, hogy az ügyész egyrésztől a közérdekre és a bizonyítottásra figyelemmel eltekinthet a vádemeléstől.

Ezzel szemben az inkvizitórius rendszer a hivatalbóliság elvére épül. Ennek következtében a bűnüldöző hatóságokat sem az eljárás megindítása, sem annak tovább folytatása szempontjából nem kötik a felek indítványai, mert ebben a rendszerben nincsenek eljárásjogi értelem-

ben vett felek. Nem érvényesül a funkciómegosztás, az eljáró hatóság egy személyben valósítja meg a bűnüldözési, védelmi és igazságszolgáltatási funkciót. A hivatalbóliság elvéből adódóan az eljárás nem kérelemre, hanem a hatóságok bármilyen módon megszerzett értesülése alapján indul.

Az eljárás a bűnösség vélelmére épül, ezért a terhelt az eljárásnak nem alanya, hanem tárgya, nincsenek perbeli jogai, védekezésre csak akkor kap lehetőséget, ha azt a bíróság megengedi részére. A hivatalból lefolytatott vizsgálat eredményeit írásba foglalják, és a bíróság ennek alapján hozza meg az ítéletet. A hatóság elvben az igazság kiderítésére törekszik, de a bizonyítás során igénybe vehető módszerek (például a kínvallatással kicsikart beismerés vagy az eljárás titkossága) ezt erősen kétségessé teszik. Az inkvizitórius rendszerben az eljárás szakaszai egyenrangúak, a nyomozás során nemcsak adatgyűjtés, hanem bizonyítás is folyik, ami azt eredményezi, hogy vádemelésre csak akkor kerülhet sor, ha már a nyomozás során bizonyosodott, hogy bűncselekmény történt és azt a gyanúsítottként bevont személy követte el.

A büntető eljárásjogi szakirodalomban általánossá vált az a felfogás, hogy a vegyes rendszer létrehozásának bevallott célja, hogy átvegye az akkuzatórius és inkvizitórius rendszerek helyes elemeit, és azokat a jogállamiság eszméinek szem előtt tartásával öntse korszerű formába, ezáltal a gyűlölt inkvizitórius rendszert egy olyan új rendszerrel váltsa fel, amely megfelel a felvilágosodás jogállami követelményeinek. Mindebből következik, hogy a vegyes rendszer alakult ki utólag. A vegyes rendszer olyan módon próbálta a közérdek és a magánérdek egyensúlyát megteremteni, hogy a nyomozás során elsősorban az inkvizitórius, a bírósági tárgyalás során pedig az akkuzatórius rendszer elemeit építette be, ügyelve arra, hogy az eljárás alá vont személy már a nyomozás során is gyakorolhassa védelemhez való jogát. A terhelt ebben a rendszerben már nem az eljárás tárgya, hanem a büntető per ügyfele.

Az Egyesült Királyság igazságszolgáltatási rendszere az akkuzatórius modellből kifejlődött úgynevezett angolszász típusú jogrendszerhez tartozik.

Európa többi országában pedig a francia vegyes rendszerre épülő kontinentális büntetőjogi rendszer honosodott meg. A kontinentális büntetőjogi rendszeren belül két csoportot lehet megkülönböztetni, alapvetően a legalitás illetve az opportunisták elv alapján szerveződött rendszert. Hangsúlyozni kell azonban, hogy napjainkban ez a két rendszer már nem áll éles ellentétben egymással. A legalitás elvét követő rendszer általánosságban véve szűk körű diszkrecionális lehetőséget biztosít az ügyész számára a büntetőeljárás megindításakor, addig az opportunisták rendszer számos jogot biztosít az ügyésznek ahhoz, hogy a büntetőeljárás megindításától eltekintsen. E jogkörön kívül a kontinentális modellben a büntetőeljárás megindítása hasonló ismervekkel bír. A büntetőeljárás hivatalból (ex officio) indul, és a nyomozó hatóságok nincsenek kötve a felek indítványához. Az eljárás megindításának feltételei mind cselekmény (in rem), mind meghatározott személy (in personam) vonatkozásában a büntetőeljárás törvényekben szabályozott. A büntetőeljárás kódexek az eljárás megindítása feltételei meghatározásakor vagy jogászai vagy kriminalisztikai felfogást tükröznek. Ennek megfelelően vagy bizonyítékkal (bizonyítékokkal) alátámasztott gyanú, vagy objektív adatokkal megerősített tények, ismeretek igazolják a bűncselekmény elkövetésének lehetőségét.

Álláspontom szerint az alkotmányos jogállam büntetőeljárása alapvetően a kontinentális vegyes rendszer elve szerint szerveződik, ez a rendszer felel meg azoknak a garanciáknak, amelyek azt hivatottak biztosítani, hogy a bíróság az elkövetőt mondja ki bűnösnek. Az egész büntetőeljárás lefolytatása ugyanis alkotmányos jogokat érint, ezért az eljárás alá vont személy számára a garanciákon kívül külső kontrollt is kell biztosítani. Ez megvalósulhat ügyészi vagy bírói kontroll formájában is. A kontinentális rendszerben léteznek nyomozó hatóságok, amelyek a polgár helyett elvégzik a felderítést, és előkészítik a bírósági tárgyalást. Igaz, ebben rejlik hátránya is, hogy az emberi jogok minden irányú korlátozását teszi lehetővé. Ugyanakkor bizonyos kontradiktórius elemek beépítése, és amiatt, hogy egyfajta bizonyítást is végez a nyomozó hatóság, az ügyeket nem szükséges bíróság elé vinni. A nyomozó hatóság

vagy az ügyész jogosultak a nyomozás megszüntetésére. Az angolszász rendszerben, ha a polgár nem képes gondoskodni a felderítésről, akkor az államnak van joga elvégezni, de a klasszikus értelemben vett bírósági tárgyalás előkészítését az állam nem vállalja magára. Az akkuzatórius rendszer hátránya, hogy ha a polgár nincs abban a helyzetben, hogy bizonyítson, akkor az ügyész segítségét kell kérnie, mert a kontinentális értelemben vett büntetőeljárás törvény nem létezik.

Ezt látszik megerősíteni az a tény, hogy Európában a Bíróság elmarasztaló ítéletei miatt az Egyesült Királyságban 1996-ban elfogadták a Human Rights Act-et, és ezzel az Egyesült Királyság igazságszolgáltatási rendszere közelíteni kezdett a kontinentáliséhoz. Európában is megfigyelhető ez a tendencia, hogy az országok büntetőeljárás kódexei egyre több akkuzatórius elemet építenek be rendelkezéseik közé.

Mindezek alapján Európában a két büntetőjogi rendszer fokozatos feloldódása, egymás elveinek és jogi megoldásainak átvétele figyelhető meg, amelynek közös vegyes rendszer lesz az elnevezése.

2.3. Disszertáció III. Fejezetében a büntetőeljárás megindításának formai és materiális feltételeit elemeztem.

A büntető eljárásjogi szakirodalomban kevés olyan fogalom van, amely olyan tartós vitára adott okot, mint a gyanú és alapos gyanú lényegének elfogadható megmagyarázása. Az ezzel kapcsolatos párbeszéd az 1962. évi 8. sz. törvény életbeléptetésével kezdődött. A '60-as években kibontakozott vita arra vezethető vissza, hogy az I. Be. megalkotta a feljelentés kiegészítés jogintézményét (101. §). A feljelentés kiegészítés megalkotásával szétvált a büntetőeljárás és a nyomozás megindításának kezdete. E jogintézmény megalkotásával az első Be. ismerte a bűncselekményre vonatkozó egyszerű és alapos gyanút, valamint a terhelté nyilvánítás előtti ún. gyanúsított eljárás bevezetésével az elkövetői egyszerű és alapos gyanút is. A '70-es években a vita tovább folytatódott, elsősorban arról, hogy a „csak egyszerűen” gyanúsítható személlyel szemben milyen eljárási cselekményeket lehet foganatosítani.

Disszertációmban összefoglalom az igen magas szakmai színvonalon folytatott szakmai megbeszélés legfontosabb megállapításait, hiszen ezzel kezdődött el a szakirodalomban az a vita, amelyet többek között az ártatlanság vélelméről, a nyomozás helyéről és szerepéről a büntetőeljárásban, a terhelti és a védői jogok érvényesüléséről folytattak. Ennek a tudományos párbeszédnek lett a felismerése, hogy a büntetőeljárás megindítása és adott személy gyanúsítottként történő bevonása az eljárásba szükségszerűen jár együtt az állampolgári jogok korlátozásával, ezért az eljárás megindításának feltételrendszerét és fogalmi elemeit pontosan ki kell dolgozni. Ezen kívül közismert, hogy a hatályos büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény jogalkotó elé terjesztett Professzori tervezethez írt Javaslata a korábbi kétirányú alapos gyanú meglétét javasolta az eljárás megindításának feltételül. A jogalkotó azonban ezt a javaslatot elvetette.

Ezzel kapcsolatosan a büntető eljárásjogi szakirodalomban az a helyes felfogás vált általánossá, amely szerint a gyanú két alapvető iránya különböztethető meg. Ez a felosztás megfelel a korábbi és a jelenlegi büntetőeljárás törvények törvényességi és garanciális biztosítékainak, ugyanis a büntetőeljárás során először mindig azt kell eldönteni, hogy a múltban megtörtént emberi magatartás bűncselekmény elkövetésének megállapítására alkalmas-e. Ha erre a kérdésre nemleges választ kapunk, akkor abban az esetben nem lehet a büntetőeljárást megindítani, vagy a nyomozást meg kell szüntetni, illetve a bíróságnak felmentő ítéletet kell hozni.

A gyanú és alapos gyanú fogalmait sok szerző értékelte, elemezte, így gazdagodott büntetőeljárás jogunk központi fogalmi eleme „dinamikuseréje”. Tremmel Flórián és a Pécsi Iskola a gyanú és alapos gyanú fogalmát, kimerítő elemzésnek veti alá ismeretelméleti, valószínűségi, logikai és az általános élettapasztalatot és kriminalisztikai szempontokat is figyelembe véve. Eszerint: a gyanú tulajdonképpen átmenet a nemtudás és a tudás között. A büntetőeljárás

rás kezdetén a hatóság tudása részleges, ideiglenes, ezért elsősorban csekély mértékben meg-alapozott és megbízható sejtés, vagy feltevés. Álláspontunk szerint, a nyomozás elrendelésekor fennforgó gyanú lényegében valószínűségi ismeret, éspedig a valószínűségnek mind pszichikai, mind logikai értelmében. A gyanút egyben logikai kategóriának is tartjuk, objektív jellegűnek, mint a kiindulási adatok és valószínűségi következtetés közötti relációnak, amely mindenki számára egyforma érvényű és ellenőrizhető. A gyanú logikai értelmezésben alapvetően azt jelenti, hogy a bűncselekmény létre, vagy az elkövető kilétére vonatkozó valószínű következtetés milyen logikai kapcsolatban van a rendelkezésre álló adatok összefoglaló kijelentésével, ami egyben a következtetés megalapozottsági fokát mutatja. A gyanú meglétének vagy meg nem léteének megállapításában vitathatatlan szerepe van az értékelő személy szubjektivitásának, élettapasztalatának, szakmai tudásának abban a tekintetben, hogy az adatoknak milyen megbízhatóságot tulajdonít. Az alapos gyanú az egyszerű gyanúhoz képest a valószínűség magasabb fokát jelenti. Felfogásunk szerint, ha az adott ténykérdéssel, vagy személyi kérdéssel kapcsolatban a bűncselekmény elkövetés, vagy elkövetői minőség valószínűsége az 50%-ot sem éri el, csak egyszerű gyanúról (lehetőségről) van szó. A gyanú alaposnak tekinthető 50% feletti valószínűség esetén, legalábbis az eljárás megindításakor.

A gyanú, és az alapos gyanú fogalmával kapcsolatosan álláspontomat az alábbiakban fejtem ki: A gyanú, és az alapos gyanú fogalmával kapcsolatosan nem lehet egységes, minden élethelyzetre elfogadható definíciót adni; továbbá nem lehetséges olyan fogalom-meghatározást kialakítani, amely alkalmas lenne arra, hogy a törvény értelmező rendelkezései közé kerüljenek, mivel ez ellentétben állna a bizonyítékok szabad értékelésének alapelveivel. A belső meggyőződés kialakulásának folyamatát és a nyomozás dinamikáját, eljárási cselekményeit előre nem lehet definiálni. Álláspontom szerint a gyanú (alapos gyanú) kategóriájának kialakításánál arról van szó, hogy a nyomozó hatóság tudomására jut egy esemény, jelenség, és arra keresi a választ, hogy ez az esemény, jelenség büntetendő vagy nem büntetendő emberi magatartással összefüggésben keletkezett-e.

A gyanú (alapos gyanú) létezésének vannak kötelező, objektív ismérvei, elemei, amelyek segítségével a döntést ki kell alakítani. Ezek a fogalmi ismérvek, elemek: a valószínűség, a logika, és az analógia.

Ezeket a fogalmi ismérveket kötelező tartalommal kitölteni, amelyek vagylagosan lehetnek: adat, tény, információ, értesülés és bizonyíték.

A tartalmi ismérveknek rendelkezniük kell bizonyos tulajdonságokkal: objektívitas, megbízhatóság (megfelelő minőségű), kimerítő, (kellő mennyiségű) valamint, alappal bírónak és ellenőrizhetőnek kell lennie.

A gyanú (alapos gyanú) létezésének ezen kívül vannak kötelező szubjektív ismérvei, elemei.

Az értékelést végző alany: csak a nyomozó hatóság tagja, és az ügyész lehet, akik döntésükért felelősséggel kell, hogy tartozzanak.

Az értékelést végző alanynak rendelkeznie kell: általános ismeretelméleti felkészültséggel, szakmai ismerettel, tudással, általános élet- és társadalmi ismeretekkel, és az ezeken alapuló belső meggyőződéssel.

Mindezekden túlmenően az értékelést végző alany rendelkezhet egyéb, más speciális ismeretekkel, például egészségügyi, gazdasági, műszaki ismeretekkel, de ez nem kötelező elem, minden esetre segítheti a nyomozó hatóságot a helyes döntés kialakításában.

A gyanú valószínűsége alapuló feltételezés, figyelembe veszi a formális logika szabályait, és felhasználja az analógiai hasonlóságot, így jut arra a következtetésre, hogy a nyomozó hatóság tudomására jutott esemény vagy jelenség egyik előidézője bűncselekmény elkövetése is lehet. A bűncselekmény elkövetésére irányuló hatósági feltételezést objektív jellegű, ellenőrizhető adatnak, vagy ténynek is meg kell erősíteni, az nem alapulhat kizárólag belső, szub-

jektív jellegű meggyőződésen. A nyomozás kezdeti szakaszában a gyanú meglétét természetesen nem kell bizonyíték(ok)nak alátámasztani, bizonyíték lehet a hatóság birtokában, de ez nem feltétele a gyanú megállapításának.

A bűncselekmény gyanúja megállapításában a nyomozó hatóság tagja, ügyész ismeretelméleti és szakmai felkészültségének döntő jelentősége van, hiszen a nyomozás kezdeti szakaszában kevés adat áll rendelkezésre, mert a nyomozás egyik feladata pont a bizonyítékok és az adatok beszerzése, amelyeknek nagy jelentősége van a gyanú megerősödésében, vagy elenyésztésében. Az alapos gyanú a valószínűség magasabb foka, amely olyan ismereteken alapul, amelyet kellő mennyiségű és minőségű objektív adat erősít meg arra vonatkozóan, hogy a kérdéses esemény vagy jelenség büntetendő emberi magatartás eredményeképpen jöhetett létre. Az alapos gyanú meglétét sem kell perrendszerű bizonyíték(ok)nak megerősíteni. Az alapos gyanút csak a személyes szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés elrendelésekor szükséges kötelezően perrendszerű bizonyíték(ok)nak alátámasztani. A nyomozás befejezésekor is a valószínűség magasabb fokáról lehet szó, de a nyomozás befejezésekor az (kétirányú) alapos gyanút perrendszerű bizonyíték(ok)nak szükséges megerősíteni, hiszen az ügyésznek a tárgyaláson a vádiratban leírtakat bizonyítani kell. A bizonyosságot természetesen a jogerős bírósági ítélet tartalmazza.

A szakirodalom az in personam alapos gyanú meglétével kapcsolatosan arról folyt a szakmai vita, hogy azt szükséges-e eljárásjogi bizonyíték(ok)nak alátámasztani. Ebben a kérdésben azoknak a szerzőknek a véleményével értek egyet, akik azt hangoztatják, hogy az elkövetői alapos gyanú megállapításához nem szükséges bizonyíték(ok) megléte. Tremmel Flórián megfogalmazása szerint az elkövetői alapos gyanú is kialakulhat perrendszerű bizonyítékok nélkül (például adatszerző tevékenység, puhatolás, szagazonosítás vagy szaktanácsadói vélemény), a legsúlyosabb kényszerintézkedések elrendeléséhez viszont szükségesnek tartjuk a bizonyítékokkal alátámasztott gyanút.

A büntetőeljárás megindítása részben formai (eljárásjogi), és részben materiális (információs) ismereteken alapul. Büntetőeljárás törvényeink az eljárás megindításának feltételeit, mind cselekményi, mind személyi vonatkozásban meghatározták, és meghatározzák, de a büntető eljárásjogi szakirodalom a tartalmi, vagy információs részletekre nem fordított kellő figyelmet. Az érdeklődés, vagy figyelem elmaradásáért az eljárás jogászokat nem érheti komoly bírálat, mivel a formai feltételeket a büntetőeljárásról szóló törvények meghatározták ugyan, de azt tartalommal kriminalisztikai ismeretek töltik ki.

Az információs ismeretek körében feltétlenül szükségesek bizonyos fogalmi tisztázások, mivel azok fontos jelentőséggel bírnak a büntetőeljárás rendje, az eljárási cselekmények láncolata szempontjából is. A bűnügyi tudományok rendszerében, ezen belül a kriminalisztikában is fontos jelentőséggel bírnak a tény, az adat, az információ, a bizonyíték, a bizonyítási eszköz fogalmi. E fogalmak esetében induló ismeretekről van szó, amelyek az eljárás megindítása szempontjából jelentősek, mivel a normatív oldalt tartalommal töltik ki, és rámutatnak arra, hogy a bűncselekmény formai oldala megállapíthatóan látszik-e.

A hatályos büntetőeljárásról szóló törvény alapján titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményeinek felhasználása látszólag egyszerű a büntetőeljárásban, de az számos jogelméleti problémát vet fel.

Ezzel kapcsolatosan helyesen mutat rá arra Tremmel Flórián, hogy a Be. a sajátos okiratosítással gyakorlatilag a polgári perrendtartásra emlékeztető „teljes bizonyító erejű” közokiratot hoz létre, a visszaélésekre nagyon is alkalmas titkos információkból. A titkos adatszerzés hármas felépítésű okiratával kapcsolatosan az a probléma, hogy a tárgyaláson nem lehet az összes alapelv maradéktalan érvényesülése mellett alaposan és sokoldalúan megvizsgálni az összes felhasználásra kerülő információk környezetét és részleteit, ezért csak csonka jellegű bizonyítékról lehet szó. A megoldást Tremmel Flórián abban látja, hogy bizonyításméleti

szempontból be kell vezetni a „pótbizonyíték” (titkos bizonyítási eszköz) fogalmát, mivel ezek a titkos bizonyítékok mind az öt bizonyítási eszközt helyettesíthetik.

Az egységes jogelméleti és joggyakorlati tevékenység kialakítása céljából a kriminalisztika és büntető eljárásjog tudományának a büntetőeljárás megindításának információs fogalmi elemeit feltétlenül tisztázni kell.

2.4. A disszertáció IV. Fejezete a gyanú jelentőségét, és a gyanú elismerésének bűnüldözési rendszerekre gyakorolt hatását elemzi.

2.4.1. A kontinentális, ezen belül a legalitás elvét elfogadó büntetőeljárás rendszerben a gyanú meglétének elismerése – a vádemeléssel együtt – a büntetőeljárás legjelentősebb következménye, amely maga után vonja a nyomozási fázis teljesítését. A vádemelés pedig jelenti a bíróság döntési kötelezettségét a benyújtott törvényes vádról. A büntetőeljárás egésze, lényege épül a gyanú meglétére és a törvényes vád benyújtására, hiszen a gyanúra épül a törvényes vád, amely kijelöli az ügyben eljáró bíróság döntési kötelezettségét, és ennek a tevékenységnek lesz az eredménye a büntető igazságszolgáltatás. A büntetőeljárás jogintézményei együtt szolgálják azt, hogy a gyanú és a törvényes vád betölthessék szerepüket az igazságszolgáltatás megvalósítása érdekében.

A Be. alapján az eljárás megindításának pozitív minimum feltétele a bűncselekmény elkövetésének gyanúja lett, és azzal szemben lehet büntetőeljárást (nyomozást) indítani, akivel – a bűncselekmény gyanújának megléte mellett – a személyre vonatkozó megalapozott gyanú is megállapítható. Ezzel a jelentős törvénymódosítással büntető eljárásjogunk új fogalmakkal gazdagodott, a gyanú és a megalapozott gyanú fogalmaival. A korábbi alapos gyanú fogalomrendszer megszűnt, és a megismerés oldaláról vizsgálva a büntetőeljárás megindításának feltétele látszólag egyszerűbbé, a gyanúsított bevonása pedig szigorúbbá vált. A szakirodalom az új Be. életbeléptetésével a gyanú, különösen pedig a megalapozott gyanú fogalmaival nem foglalkozott és foglalkozik kellő részletességgel. A jelenkori szakirodalomban elsősorban az új törvény alapján készült tankönyvekben találhatunk a gyanú fogalmára vonatkozóan meghatározásokat, magyarázatokat. Király Tibor a gyanút a valószínűségi értékű kijelentések közé sorolja, ami nem bizonyosság, hanem csak valószínűségi értékű állítás: A gyanú valószínűségi foka nehezen mérhető, mégis elvárjuk, hogy gyanú esetén több legyen a valószínűsége annak, hogy bűncselekmény történt, mint annak, hogy nem történt.

Tremmel Flórián a gyanú fogalmára a következő meghatározást adja: „A gyanú tulajdonképpen átmenet a nemtudás és a tudás között. A büntetőeljárás kezdetén éppen a rendelkezésre álló adatok szükségessége és bizonytalansága miatt az eljáró hatóság tudása rendkívül részleges és ideiglenes, következőképpen elsősorban csak – gyakran igen csekély mértékben megalapozott, és megbízható – sejtés vagy feltevés. Mindebből látható, hogy a bűntények megindításakor fennforgó gyanú lényegében valószínűségi ismeret, éspedig a valószínűségnek mind pszichikai, mind logikai értelmében.

A kontinentális büntető eljárásjogi jogszabályok és gyakorlat a bírói döntéshozatal alkalmával a bírói mérlegelésnek elsődleges szerepet biztosít. A bírói mérlegelésnek biztosított kiemelkedő szerep történelmi tapasztalatokon alapul, amelynek helyes voltát manapság senki sem kérdőjelezi meg. Az nem is volna helyes. Álláspontom szerint azonban a nyomozó hatóságoktól és az ügyésztől sem szabad elvenni az önálló értékelés, elemzés lehetőségét, ebben a szisztémában a nyomozó hatóságnak és az ügyésznek biztosítani kell ezt a jogkört, hogy mérlegelhessék a gyanú és megalapozott gyanú meglétét. Ez a jogkör nyilvánul meg többek között az eljárás feladatok megoszlása alapjában. A nyomozó hatóság és ügyész jogosultak és egyben kötelesek is a felderített, beszerzett, rendelkezésre álló információkat folyamatosan elemezni, értékelni, abból a célból, hogy azok a törvényes vádban felhasználhatóak legyenek.

Bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozó hatóság valószínűségi megállapítást tesz arra vonatkozóan, hogy a tudomására jutott esemény vagy jelenség létrejöttének egyik oka feltét-

lenül lehet bűncselekmény elkövetése is, és ezt a megállapítást a nyomozó hatóság tagjának általános élet- és szakmai tapasztalatai is megerősítik.

A gyanú kialakításában döntő szerepe van a nyomozó hatóság birtokában lévő ismeretanyagoknak (tény, adat, információ, értesülés, vagy esetleg bizonyíték) és a nyomozó hatóság aktuális szakmai ismereteinek. A nyomozó hatóság döntésének kialakításában ezen kívül nagy jelentősége lehet az egyes büntető és más jogszabályok szakmai színvonalának, áttekinthetőségének, világos, egységes, logikus és közérthető voltának, valamint annak, hogy van-e az adott helyzetre jogszabály. A jogszabályok minősége nem tartozik a nyomozó hatóság hatáskörébe, de kétség kívül jelentős mértékben járul hozzá a helyes döntés kialakításához. A jogalkotó felelőssége tehát óriási a törvények magas szakmai színvonaláért. A gyanú megállapításához – a szakirodalomban nem is találtam ilyen követelményt – nem szükséges bizonyíték. A Be. jelenlegi feltételrendszerében, amely az eljárás megindítására vonatkozik, kötelező elemként szükségesnek tartom az igazolt, objektív adatokon (ismereteken) nyugvó gyanú meglétének igazolását. A büntetőeljárás megindítani csak objektív és igazolt adatokkal alátámasztott gyanú alapján lehet.

2.4.2. A gyanú elismerésének hatása a különböző bűnüldözési rendszerekre más-más következményekkel jár. A bűnüldözési rendszerek csoportosítása – figyelembe véve a büntetőhatalom gyakorlásának rendszerét, alapelveit valamint módszereit – során alapvetően három rendszer lehet megkülönböztetni. A feltétlen államvédelmi elven alapuló, a szervezetvezérelt és a jogállami felfogáson alapuló bűnüldözési rendszert. A különböző bűnüldözési rendszerek a gyanú elismerésének más-más következményt tulajdonítanak.

– A feltétlen államvédelmi elven alapuló bűnüldözési rendszer legjellemzőbb vonása, hogy a klasszikus jogelvek feladását tartja követendő mintának. Finszter Géza – aki határozottan bírálja ezt a nézetet – ennek a felfogásnak a kialakulását külföldi szerzőkre hivatkozva abban látja, hogy kialakult az az iskola amely a terrorizmus kihívása és a növekvő bűnözés elleni küzdelem miatt a jogi garanciák biztosításában nem a hatalom erősségét, hanem ellenkezőleg gyengeségét látják. A bűnözés elleni küzdelemben ezért a bűnözőt jogfosztottá kell tenni, a jogalkotás számára a feladatokat úgy kell meghatározni, hogy az bizonyítási nehézséget ne okozzon és törekedni kell az objektív felesség bevezetésére. Ezen kívül a titkos felderítésnek nem szükséges előírni valóságos feltétel- és normarendszert.

A legalitás elvére épülő feltétlen államvédelmi elven alapuló bűnüldözési rendszer látszólag teljesíti a feltétlen felderítési/bűnüldözési kötelezettséget. A legalitás elve a nyomozó hatóságok számára a feltétlen felderítési/bűnüldözési kötelezettséget írja elő, ezért ez a bűnüldözési rendszer tűnhet a legmegfelelőbb megoldásnak, hiszen célja az elkövetett bűncselekmények megtorlása, amely látszólag összhangban van a klasszikus büntetőjogi iskola tanításaival is.

Álláspontom szerint ez a rendszer már alapjaiban nem felel meg a felvilágosodás eszmérendszerét elfogadó, a jog uralmát valló országok politikai berendezkedésének sem. Nem létezik a hatalmi ágak megosztása, a törvényhozás gyakran a végrehajtás kezébe került, de hiányzik az eljárás feladatok megosztása is, hiszen a bűnüldöző hatóságok eldönthetik ki a bűnös, ki a rossz. A bírósági eljárás felesleges, mert nem szükséges a bizonyítási eljárás lefolytatása. Ezzel tulajdonképpen visszatérhetünk a korábbi eljárás modellekhez, amikor a nyomozás állapította meg a tényállást, mai értelemben vett közvérdő nem létezett, a bíróságnak pedig csak a büntetést kellett kiszabni. Ennél a rendszernél fennáll többek között az a veszély is, hogy a gyanú csak ürügyként szolgál, amelyet lehet utólag, akár az eljárás megindítása után is igazolni, hiszen az állam előre meghatározott feltételek nélkül avatkozhat be polgárainak életébe.

– Az igazságszolgáltatás előkészítése érdekében kialakításra került a bűnüldözési apparátus, amelynek feladata a bűncselekmények felderítése, az elkövető kilétének megállapítása, a bizonyítási eszközök felderítése, összegyűjtése és rögzítése, és a keletkezett okiratok – a

vádemelés feltételeinek fennállása esetén – a bizonyítási eszközök átadása az igazságszolgáltatást megvalósító bíróságnak. A szervezetvezérelt bűnüldözési rendszer működése során ellentmondás keletkezhet a szervezet társadalmi rendeltetése és a működésére ható több tényező között, amelyek eredményeképpen az adott szervezet nem képes a rendeltetésének megfelelő feladatokat ellátni.

Ennek a negatív hatásnak lesz a következménye az úgynevezett hatósági szelekciós tevékenység, mert a szervezetvezérelt bűnüldözési rendszer egyrésztől nem képes, másrésztől pedig nem akarja teljesíteni a legalitás feltétlen felderítési/bűnüldözési parancsát. Ennek az lesz az eredménye, hogy a törvényeket a végrehajtó hatalom szervei nem teljesítik, és emiatt az igazságszolgáltatás nem valósul meg. A bűnüldözési rendszer e fajtájánál az eljárás megindításának törvényben meghatározott normatív feltételei vannak, de a feltételek megléte esetén az eljárás megindítására gyakran törvényen kívüli okok miatt nem kerül sor.

– A jogállami felfogáson alapuló bűnüldözési rendszer alapelveként fogadja el a jogbiztonságot, az előre láthatóságot, a kiszámíthatóságot, és fontos követelménye, hogy a büntetőeljárás lefolytatása során okozott esetleges kár vagy jogsérelem a jog alapján orvosolható. A büntetőeljárás során beszerzett és felhasznált bizonyítékok törvényesek, hitelesek, és a védelem által ellenőrizhetők.

A jogalkotó a jogállami felfogáson alapuló bűnüldözési rendszerben a büntető eljárási törvényben előre meghatározza az eljárás megindításának és a személy terheltként történő bevonásának feltételeit. A büntetőeljárás, vagy nyomozás megindításának minimum feltétele az igazolt adatokon alapuló gyanú megléte. Az eljárás megindítása a hatóság oldaláról különböző olyan jogokat keletkeztet, amelyek korlátozzák, vagy korlátozhatják az állampolgárok, vagy a résztvevők jogait, de ezzel egyidejűleg az állampolgárokat és a résztvevőket megillető garanciák is megjelennek, vagy ügyészi, vagy bírói kontroll formájában. Ebben a rendszerben nemcsak az eljárás megindításának feltételei, hanem a büntetőeljárás megindításának akadályai és az opportunitásnak tett bármilyen engedmény egyaránt büntető törvények által meghatározott, hogy alkalmazása és végrehajtása bárki által ellenőrizhető legyen.

2.5. A disszertáció V. Fejezetében a kutatás tárgyát tekintve a legalitás-officialitás elemei közül a felderítési/bűnüldözési kötelezettséggel kellett részletesebben foglalkozni.

Ez a parancs látszólag egyszerű, mivel bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozó hatóságok kötelesek az eljárást megindítani, és ez egyben jelenti a nyomozás-teljesítésének kötelezettségét is.

Lényegét tekintve az alapelv a nyomozó hatóságok számára feltétlen felderítési/ bűnüldözési parancsot ír elő abból a célból, hogy bűncselekmény felderítetlenül, megtorlatlanul ne maradjon. A nyomozó hatóságoknak minden bűncselekményt fel kell deríteni, minden elkövetőt le kell leplezni, tehát az ügyészi vádemeléshez szükséges adatokat be kell szerezni. A nyomozó hatóságnak ez a tevékenysége nem függhet senkinek sem az akaratától, kívánságától, és bárki hatalmi törekvésétől.

A legalitás sohasem érvényesült tiszta formában, már születésekor olyan szabályozási alapelv volt, amely eleve ismerte a kivételeket, ezért dolgozatomban meg kellett vizsgálni azokat a körülményeket, amelyek miatt nem valósul meg a legalitás parancsa.

A legalitás, ezen belül a felderítési/bűnüldözési kötelezettség érvényesülésének akadályait alászpontom szerint a következőképpen lehet csoportosítani:

– A legalitás természetéből származó akadályok. A legalitáson belül a nyomozó hatóságok felderítési/bűnüldözési kötelezettsége eleve teljesíthetetlen parancsot ír elő a bűnüldöző szervek részére, hiszen nem lehet minden bűncselekményt és elkövetőt felderíteni.

– Az opportunitás. Az opportunitás azon az elképzelésen nyugszik, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás törvényben meghatározott esetekben mellőzhető, elkerülhető, és ez gyakran hasznosabb, mint az eljárás következetes lefolytatása.

– A büntető jogszabályokból eredő akadályok. Büntetőjogszabályaink ismernek olyan jellegű jogintézményeket, amelyek esetén a büntetőhatalom gyakorlója különféle szempontokat mérlegelve lemond a büntető igény érvényesítéséről. Ebbe a körbe tartoznak az állam büntetőjogi igényének biztosítása különleges eszközökkel (fedett nyomozó és a nyomozó hatóságokkal „együttműködő személy”), valamint a magánindítvány, a kívánság, a kizárólagos feljelentési jog és büntetőeljárás helyett idegenrendészeti kiutasítás alkalmazása.

– A nyomozó hatóságok diszkrecionális jogköréből adódó akadályok. A büntetőjogszabályok elég nagy számban tartalmaznak bizonytalan, homályos jogi fogalmakat, amelyek értékelése függ az értékelést végző ember megítélésétől. Ezen kívül a diszkreció legnagyobb területe a felderítés, az adatgyűjtés és a bizonyítás, ugyanis ezeknek a tevékenységi köröknek a végső ideje gyakran a nyomozó hatóság megítélésétől függ.

– A büntető jogszabályok meglétén kívül eső okokból származó akadályok. Ebbe a csoportba sorolható a felderítés eredményességének mutatói, a látens bűnözés, a szervezeti hiányosságok, valamint a nyomozó hatóságok „többszörös szelekciós tevékenysége”. A felsoroltak közül a szelekciós tevékenységgel kellett részletesebben foglalkozni, mert megoldása jogalkotói feladat is. Véleményem szerint el kell fogadni Korinek László azon álláspontját, hogy a szelekciós tevékenység vélhetően velejárója a rendőri munkának, ami önmagában véve nem jelent gondot, ha azt a nyomozó hatóságok azért teszik, hogy véges emberi, anyagi és technikai kapacitásukat nagyobb mértékben kihasználva foglalkoznak kevésbé intenzív és bagatell ügyekkel, hogy ezáltal feladataik nehezebb részét megoldják. Ha viszont ezt azért teszik, hogy a bűnügyi statisztikát kozmetikázzák, és bonyolultabb ügyekben a feljelentést fel sem veszik, akkor elítélendő gyakorlatot folytatnak.

A szelekciós tevékenység megoldását elsősorban abban látom, hogy tisztázni kell az ügyészség alkotmányos helyzetét. Hack Péter álláspontja szerint ha az eljárási törvény a szigorú legalitás talaján áll, akkor a jogalkotó vállalja a közjogi felelősséget azokért a rendelkezésekért, amelyek betartása vagy be nem tartása tekintetében a jogalkalmazásnak nincs mérlegelési lehetősége. A kormányzatra kell bízni a büntetőpolitika kialakítását és gyakorlását, amelynek keretében felhatalmazást kell kapnia arra, hogy a büntetőpolitikai prioritásokat meghatározhassa. Ezzel kapcsolatosan Kiss Anna arra mutat rá, hogy ha a kormányzat nem irányíthatja az ügyészséget, annak az lesz a következménye, hogy az kénytelen lesz a büntetőpolitikát a rendőrségen keresztül irányítani.

Ezen kívül vizsgálni kell, milyen körben lehetséges a magánindítványra üldözendő bűncselekmények számát növelni, különösen a gazdaság élet területén, ha a magántulajdonban lévő gazdálkodó szervezet a sértett, és kár sem az államot, sem más magánszemélyt nem ért, akkor magánindítványhoz lehet kötni az elkövető büntetőjogi felelősségre vonását. A jogalkotónak nem szabad lemondani az elterelés lehetőségéről, az eljárás egyszerűsítéséről sem, továbbá a felderítés prioritásainak megadása után egyes bűncselekmények esetén lehetséges a felderítés esélyeinek „latolgatása” is.

2.6. A disszertáció VI. Fejezete a büntetőeljárás megindítása és a feljelentés elutasítása jogintézményeit értékeli.

A büntetőeljárás megindításával kapcsolatos jogintézményeket – figyelembe véve a magyar büntető eljárásjog tudomány hagyományait és fejlődését – két részre osztottam.

Az első részben a büntetőeljárás megindításának általános módjával foglalkoztam. Ebben a csoportban a nyomozó hatóságok a büntetőeljárást vagy írásbeli feljegyzéssel, vagy reálaktus végzésével indítják meg. Írásbeli feljegyzéssel indul a büntetőeljárás a feljelentés kiegészítésével

és a nyomozás elrendelésével. Reálaktus végzésével – amely felfogható egyfajta sajátos magyar büntető eljárásjogi hagyománynak is – indul a büntetőeljárás, ha a nyomozó hatóság a nyomozás elrendelése előtt végez úgynevezett késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekményt. Logikailag idetartozik a nyomozó hatóságok, gyanút megalapozó információforrások elemzése is.

A második rész a büntetőeljárás megindításának különleges módjait tette vizsgálat tárgyává.

A büntetőeljárás megindítása különleges módon történik a bíróságok előtt, mert ezekben az esetekben hiányzik a nyomozási fázis teljesítése, és ennek következtében az ügyész általános és fokozott törvényességi felügyelete is, valamint az általa előterjesztett közvád. A büntetőeljárás bíróság előtt indul, ha a magánvádló feljelentést tesz, illetve a feljelentés elutasítása után a sértett pótmagánvádlóként lép, feltéve, ha a bíróság elfogadja a pótmagánvádló által előterjesztett vádindítványt.

Disszertációmban vizsgálni kellett a büntetőeljárás megindító döntéshozatal egyéb összefüggéseit is. A büntetőeljárás megindításakor kell dönteni arról, hogy ki a sértett, kit illetnek és terhelnek a sértett jogai és kötelezettségei. Ezen kívül a magyar büntetőeljárásban léteznek olyan jogintézmények (bíróság elé állítás, és a diverzió körében tárgyalta bűncselekmény elbírállása fegyelmi eljárásban), amelyek feltételrendszerét egyidejűleg kell elismerni a büntetőeljárás megindításának feltételrendszerével. Ezek az intézmények ugyanis csak akkor eredményesek, ha már az eljárás megindításakor alkalmazzák őket.

A negyedik alcímben a feljelentés elutasításának okait elemeztem és az ezzel kapcsolatos megállapításaimat foglaltam össze.

2.6.1. A nyomozási fázisban a feljelentés kiegészítése ismételt szabályozásával egyértelműen szétvált a büntetőeljárás és a nyomozás megindításának kezdő időpontja.

Ha a feljelentés alapján a nyomozás elrendeléséről, illetőleg a feljelentés elutasításáról megnyugtatóan nem lehet állást foglalni, akkor a feljelentés kiegészítésének van helye.

A feljelentés kiegészítése során a nyomozó hatóság kizárólag olyan jellegű adatszertző tevékenységet folytathat, amelyet a Be. kifejezetten a büntetőeljárás megindítása után enged meg. A leírtakra figyelemmel álláspontom szerint kimondatlanul is, de maga a jogalkotó is szétválasztotta a büntetőeljárás és a nyomozás megindításának kezdetét.

A büntetőeljárás fogalmának meghatározása mind dogmatikai, mind gyakorlati szempontból jelentős, hiszen disszertációmban megíráskor tisztázni kellett, hogy a kutatás tárgya körébe milyen hatósági vagy közigazgatási eljárás tartozik, milyen típusú eljárás megindításának vizsgálom a feltételrendszerét.

Az I. Bp. alkalmazásának időszakában, egészen a II. Bp. életbeléptetéséig a büntetőeljárás a törvényszék előtti büntetőpert jelentette, a jogalkotó a nyomozásnak közigazgatási és ebből adódóan a nyomozás elrendelésének ügyviteli jelleget tulajdonított.

A II. Bp. szakított az úgynevezett „perrendtartás-szemlélettel” a nyomozás a büntetőeljárás szerves részévé vált. A hatályos Be. törvény pedig lehetővé tette a titkos információgyűjtés eredményeinek felhasználását a büntetőeljárásban, ezen kívül szabályozási körébe vonta a titkos adatszertző tevékenységet is, amelynek következtében a titkos adatszertző tevékenység is a büntetőeljárás fogalomkörébe került.

A leírtakra figyelemmel kialakítható az a meghatározás, hogy a büntetőeljárás olyan tevékenység, amelynek során a nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság a büntető törvénykönyvből származtatható feladataikat látják el, amelynek keretében dönteni kell arról, hogy történt-e bűncselekmény, annak ki az elkövetője, és a terhelt büntetőjogi felelőssége kétség kívül megállapítható-e, ha igen, milyen szankció alkalmazása szükséges.

2.6.2. A korábbi kódexekben szabályozott feljelentés kiegészítés jogintézményét a formális logika szabályai alapján azért iktatták ki a hatályos törvényből, mert ha a büntetőeljárás megindításának bűncselekmény gyanúja pozitív minimum feltétele, akkor arra nincs szükség. Ez a feltevés helyes abban az esetben, ha olyan bűncselekmény elkövetéséről szerez tudomást a nyomozó hatóság, amikor az elkövetési magatartás tanúsítása után a gyanú meglétéről egyértelműen lehet dönteni. Abban az esetben viszont, ha a gyanú fennállásáról csak értékelő elemző tevékenység után lehet dönteni, nincs az eljárás megindításának komoly tartalmi feltétele. Ennek következménye lesz az indokolatlanul elrendelt és költséges nyomozások számának folyamatos növekedése, a szelektív tevékenység további folytatása, a büntetőeljárás hatékonyságának csökkenése, és mindezek együttesen gyengítik a jogbiztonságot. A leírtakra figyelemmel a feljelentés kiegészítése ismételt szabályozását szükségesnek és indokoltnak tartom.

2.6.3. A nyomozás megindítása reálaktus végzésével. A késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmények (a korábbi halaszthatatlan nyomozási cselekmények).

A jogalkotó – figyelembe véve a magyar büntető eljárásjog hagyományait – változatlanul számolt a lehetőséggel, hogy bármelyik nyomozó hatóság kerülhet olyan helyzetbe hatáskör és illetékesség hiányában is, hogy bűncselekmény gyanújáról szerez tudomást, és az eljárási cselekményt azonnal, késedelem nélkül kell foganatosítani, a nyomozás elrendelésére pedig nincs mód és lehetőség.

A nyomozás ebben az esetben feljegyzés nélkül, ún. „reálaktus” formájában indul. A Be. alapján ezeket az eljárási cselekményeket késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekményeknek nevezem, hogy ne lehessen összetéveszteni a határozat nélküli nyomozási cselekményekkel (177. §). Disszertációmban részletesen elemeztem a késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmények elrendelésének általános és különös feltételeit. Az általános feltételei a következők: bűncselekmény gyanúja, őrizetbe vétel esetén bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja, a késedelem veszéllyel jár.

A különös feltételei pedig a következőképpen határozhatóak meg: a bizonyítási eszközök biztosítása, az elkövetéssel gyanúsítható személy kilétének megállapítása, elrejtőzésének, a bűncselekmény befejezésének, avagy, újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása végett, vagy késedelmet nem tűrő más ok fennállása, amelyek miatt a nyomozás elrendelése előtt kell eljárási cselekményeket végrehajtani. (170. § (4) bek. alapján). Ezen kívül különös feltétel lehet például tettenérés, vagy bármely más olyan körülmény, amely nem esik a felsoroltak közé, de adott esetben bűnüldözési érdekből indokoltá teszi a késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmény elvégzését.

A késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmények elvégzéséhez szükséges az, hogy valamennyi általános feltétel, és minimum egy különös feltétel egyidejűleg fennálljon.

2.7. A titkos információgyűjtés és adatszertző megindítása

Disszertációmban vizsgálni kellett, hogy a büntetőeljárás feltételrendszerének a hatályos büntetőeljárásról szóló törvényben történő átalakítása milyen következményekkel járt. Ez a következmény egyértelműen a titkos információgyűjtés és adatszertző elrendelésének feltételrendszere vizsgálata során állapítható meg. Ennek oka, hogy a titkos adatszertző tevékenység a büntetőeljárás szerves része lett, és erre való figyelemmel a titkos adatszertző tevékenység elrendelésének rendszertani helyét és feltételeit is elemezni kellett.

A titkos felderítés és titkos adatszertző jellegűnként fogva olyan „adat, tény és információ-szerző módszerek”, amelyek az alapvető alkotmányos jogokat legmesszebb menőkig képesek megsérteni. Ezen kívül ez az információszerző tevékenység ténylegesen csak titokban végezve lehet eredményes, ezért az olyan jellegű garanciák, mint amelyek a nyílt nyomozás során léteznek, itt nem engedélyezhetőek. Nincs ügyfél nyilvánosság, nem léteznek az ügy

előbbreviteli jogosultságok, a védelem résztvevőinek nincs jelenléti és kérdezési joguk. A titkos információszerző vagy adatszerző tevékenység befejezése után a büntetőeljárás magán-személy résztvevői a keletkezett iratok megismerésére nem jogosultak. Ez így van rendjén, ilyen jellegű tevékenység nélkül államhatalmi szervezet nem létezik, és nem létezhet, mert titkos adatszerzés nélkül az állam nem képes teljesíteni bűnüldözési kötelezettségét és ellátni igazságszolgáltatási feladatát. Mindezekre figyelemmel a „proaktív jellegű nyomozás” következő feltételrendszerét, külső kontrollját, és eredményének felhasználását törvényben kell szabályozni.

A szakirodalomban Finszter Géza munkássága és a vonatkozó törvények áttanulmányozása után azt a következtetést kell levonni, hogy a titkos információgyűjtés elrendelésének vagy bevezetésének nincs valódi feltételrendszere. Abban az esetben ugyanis, ha az Rtv-ben felsorolt bűncselekmények gyanúja fennáll, akkor a 6. § (2) bek. alapján a büntetőeljárást meg kell indítani. A nyomozás elrendelésének feltétele bűncselekmény gyanúja, és a gyanú megléte esetén – főszabályként – nincs mérlegetési lehetősége a nyomozó hatóságnak. Az Rtv. normaszövegének elemzése alapján a titkos információgyűjtés csak bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, valamint a büntetőeljárásban résztvevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak, az igazságszolgáltatással együttműködő személyek védelme érdekében lehet. A titkos információgyűjtés bírói engedélyhez kötött módszereit és eszközeit ennek alapján bűnüldözési és személyvédelmi célból lehet elrendelni, amelynek során a legsúlyosabb alkotmányos jogkorlátozásra kerülhet sor. A megelőzés és a személyi védelem pedig nem lehet bűnüldözési cél. Személyi védelem valamilyen, körülhatárolható, konkrét bűncselekmény elkövetésének gyanúja esetén vezethető be, ami azt jelenti, hogy titkos felderítés ebben az esetben sem lehetséges, mert bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozást el kell rendelni. Ezzel kapcsolatosan a jogalkotónak az alapvető alkotmányos, nemzetközi és egyéb más, elsősorban büntetőeljárás elvekhez kell igazítania a titkos felderítés feltételrendszerének kidolgozását, mert a jelenlegi szabályozás „semmiféle kézzelfogható határát” nem jelöli ki. Ez a fordulat felfogható a titkos szolgálati eszközökkel vívott bűn elleni küzdelem generálklauzulájának is. Ez tényleg olyan általános felhatalmazás, amelynek birtokában a büntügyi hírszerzés hatókörét tetszés szerint szélesítheti ki.

Ezzel kapcsolatosan Finszter Géza azt az alapvető alkotmányossági aggályt veti fel, hogy a megelőzés érdekében végzett felderítésnek nincs bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolható oksági magyarázata. Ennek alapján a megelőzés érdekében végzett felderítés nem a múltban megtörtént emberi magatartásokkal, hanem a jelenben is folyamatban lévő elkövetésekre koncentrál, hogy azoknak van-e kockázati eleme. Így a felderítés időben bármennyig folytatható. Ez a felderítés második paradoxonja, a harmadik pedig az, hogy nem lehet meghatározni, kinek a számára folyik a felderítés. Az igazságszolgáltatás számára nem, mivel bűncselekmény hiányában nem létezik büntetőjogi igény. Ennek az lesz a következménye, hogy a felderítő szervek a beszerzett információkat sehová sem továbbítják, így ez a tevékenység semmilyen külső ellenőrzést nem kap, ezért korrekcióra nincs lehetőség.

Ezzel kapcsolatban a lehető leghatározottabb megoldásnak tartom – és a jogirodalomban azoknak a szerzőknek a véleményéhez csatlakozok –, akik azt hangoztatják, hogy nem lehet a bűncselekmény gyanúja a formális feltétele a rendészeti (vagy titkos), felderítésnek, a titkos adatszerzésnek és a büntetőeljárás megindításának. A gyanú elismerése esetén a „bűncselekmény zavarával” találkozik a nyomozó hatóság, és a három teljesen különböző eljárás forma közül kell döntenie, hogy melyiket „válassza”.

A leírtakra figyelemmel nem lehetséges meghatározni a feljelentés kiegészítése feltételrendszerét sem, mert bűncselekmény gyanúja esetén a nyomozást kell megindítani, és a gyanú alacsonyabb foka nem ismert, illetve az büntetőjogi értékelést nem kaphat.

Mindezekre figyelemmel kialakult az a meggyőződés, hogy a büntetőeljárás megindítása feltételrendszerét legkésőbb a feljelentés kiegészítése ismételt bevezetésével újra kellett volna szabályozni.

A büntetőeljárás megindítása feltételrendszerének átalakításakor figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a büntető eljárásjogi szakirodalom képviselőit a gyanú kialakulásának folyamata nem foglalkoztatja, ezért nem is vonja szabályozási körébe. Így nem kutatja azt sem, hogy milyen előzmények után, milyen körülmények között jutott a gyanút megalapozó információhoz. A büntető eljárásjog szabályai nem terjednek ki a kutató jellegű „proaktív” tevékenységre, amelynek célja, hogy a hatóságok egyelőre ismeretlen jogsértésekre bukkanjanak. Ennek az a magyarázata, hogy ez a hatósági tevékenység a rendészeti felderítés és kriminalisztika tárgykörébe tartozik. Az eljárásjogi szakirodalom képviselőitől nem várható el, hogy a rendészeti felderítés, titkos információgyűjtés, büntügyi hírszerzés, titkos adatgyűjtés, kriminalisztikai adatgyűjtés tudományos alapjaival, tárgyával, módszereivel, eszközeivel, valamint a rendőrség egyéb más feladatkörébe tartozó kérdéseit vizsgálja. Ezek a témakörök ma már az új tudományág, a rendészet elméletének témakörébe tartoznak, és a tudományos kutatások nagy részét ott kell elvégezni.

A feltételek kialakításakor kétség kívül meg kell küzdeni azzal az ellentmondással, hogy ha a jogalkotó az eljárás megindításának komoly formai és tartalmi feltételt szab, akkor a büntetőeljárás megindítását megelőző proaktív kutató jellegű tevékenység általában véve szabályozatlan és ismeretlen marad az eljárásjogi szakirodalom képviselői előtt. Ha pedig a büntetőeljárás megindításának nem létezik komoly tartalmi és formai feltétele, abban az esetben nem lehet tisztességes és költségtakarékos büntetőeljárás folytatni. Ennek ellenére az eljárás megindításának komoly feltételt kell adni. Álláspontom szerint ennek a követelménynek a korábbi kétirányú alapos vagy nyomatékos gyanú megfelel. Ebben az esetben bűncselekmény gyanúja lenne a feltétele a titkos információgyűjtésnek (rendészeti felderítés) és adatszerzésnek, ha pedig ezek feltétele hiányzik, vagy alkalmazásuk szükségtelen a feljelentés kiegészítése elrendelésének. Bűncselekmény alapos vagy nyomatékos gyanúja esetén lehetne a nyomozást megindítani, és csak azzal a személlyel, akivel szemben az adott bűncselekmény alapos vagy nyomatékos gyanúja egyidejűleg fennáll. A leírtakra figyelemmel a feljelentés kiegészítése egyértelműen a tisztességes és költségtakarékos eljárás egyik eszköze, mert alkalmazásával objektív adatokon alapulva indulhat meg a nyomozás.

2.8. Az elkövetői egyszerű és megalapozott gyanú. A feljelentett, és az egyszerűen gyanúsított jogállása, valamint a gyanúsított bevonása az eljárásba.

A disszertáció VIII. Fejezetében a büntetőeljárás in personam megindításának feltételrendszerét elemeztem.

A legalitás/officialitás a nyomozó hatóságok számára felderítési/bűnüldözési kötelezettséget ír elő, amelynek keretében nemcsak a bűncselekményre irányuló gyanú meglétéről kell döntenie, hanem meg kell állapítani azt is, hogy ki tanúsíthatta a büntetendő emberi magatartást, ki az a személy, akit gyanúsítottként kell kihallgatni. Adott személy akkor lehet egy büntető ügyben gyanúsított, ha a bűncselekmény elkövetésének gyanúja mellett egyidejűleg ugyanarra a cselekményre a személyre irányuló megalapozott gyanú is megállapítható.

A gyanú és megalapozott gyanú feltételként történő előírása törvényes garanciát jelent az eljárás alá vont személy számára, mert kiszámíthatóvá teszi a büntető törvények alkalmazását, meghatározza a büntetőeljárás lefolytatásának alkotmányos kereteit és kötelezővé teszi a nyomozó hatóságok számára a büntető eljárásjogi törvények szakszerű alkalmazását. Ezen kívül jelenti azt, hogy adott személy csak meghatározott mennyiségű és minőségű információforrás megléte esetén vonható eljárás alá.

Ezzel kapcsolatosan a jogalkotónak törekedni olyan szabályok kialakítására, amelyek alapján konkrét személy ellen csak szigorú, igazolt adatok, információk alapján indulhat eljárás, és

olyan garanciarendszert kell biztosítani, hogy ha a bűncselekményt nem a terhelt követte el, akkor az eljárás vele szemben minél gyorsabban megszüntetésre kerüljön.

A leírtakra figyelemmel szükségesnek látszott megvizsgálni, hogy meghatározott személyt milyen feltételek fennállása esetén lehet gyanúsítottként bevonni az eljárásba, ezek a feltételek hogyan értelmezhetők, és milyen intézkedéseket lehet bevezetni az olyan személyekkel szemben, akik adott időpontban bűncselekmény elkövetésével egyszerűen gyanúsíthatók. Ezeknél a személyeknél a gyanúsítottként történő kihallgatás feltételei nem állnak fenn, viszont a nyomozó hatóságok látókörébe kerültek, mint olyan személyek, akik esetlegesen elkövethették a bűncselekményt. Ezeket a személyeket a korábbi szakirodalmi elnevezés alapján egyszerűen gyanúsítható személyeknek nevezem.

2.8.1. Az elkövetői egyszerű vagy megalapozott gyanú meglétéről csak azután dönthet a nyomozó hatóság, ha már elismerte a cselekményre vonatkozó gyanú meglétét.

Az elkövetői egyszerű gyanú meghatározásánál feltétlenül abból kell kiindulni, hogy az egyszerű gyanú csak valószínűségi megállapítás lehet, amely figyelembe veszi a logikai szabályait, igazolt ismereteken alapulhat, de következtetése, eredménye bizonytalan. Bizonytalan a nyomozó hatóság tagjának belső meggyőződése abban a tekintetében, hogy a konkrét személy a bűncselekményt elkövethette, szubjektív érzések ezt a tényt megerősíthetik, de kellő számú vagy minőségű objektív jellegű vagy igazolt adatok ezt a meggyőződést nem erősítik meg. Erre való figyelemmel a törvény nem enged, és nem engedheti meg adott személy gyanúsítottként történő kihallgatását.

2.8.2. A megalapozott gyanú új fogalma büntető eljárási jogunknak, azt a korábbi büntető eljárási kódexek nem ismerték. Ha a gyanú fogalmát a jogalkotó valamilyen jelzővel illette, akkor az a I. Bp. alapján nyomatékos, és a későbbi kódexek alapján pedig alapos gyanú volt.

A megalapozott gyanú fogalmát nem tartom szerencsésnek, mert a megalapozott szó, mint jelző a bírósági eljárás fogalma, azon belül is csak a tényálláshoz és nem a személyhez kapcsolódik. Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás vagy megalapozott, vagy részlegesen, illetve teljesen megalapozatlan. A tényállás megalapozottságáról pedig a fellebbviteli bíróság határoz. Ezzel a feltétel-módosítással kis túlzással még olyan elképzelés is kialakulhat, hogy ez ideig megalapozatlanul vontak be az eljárásba személyeket terheltként, és ennek alapján megalapozatlanul rendelték el a legsúlyosabb személyes szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedéseket. Mind elvi, mind garanciális szempontból nem lehet vitatni azt, hogy a gyanúsítottá váláshoz a megismerés szempontjából lényegesen több ismeret, információ kell, mint a nyomozás elrendeléséhez. Ennek ellenére úgy vélem, hogy a korábbi alapos gyanú is alkalmasabb kategória volt a jelenlegi megalapozott gyanúnál.

2.8.3. A gyanú a büntető ügyekben differenciáltan merül fel, és ezzel kapcsolatban hangsúlyozottan kell Tremmel Flórián megállapítására felhívni a figyelmet: elkövetői alapos gyanú nem létezhet bűncselekményi alapos gyanú nélkül! A Tremmel Flórián által megfogalmazott követelmény minden élethelyzetre megfogalmazott általános követelmény, amely jelenti azt, hogy elkövetői megalapozott gyanú sohasem létezhet bűncselekményi gyanú, vagy kényszerintézkedések esetén bűncselekményi megalapozott gyanú nélkül. A nyomozó hatóságnak, az ügyésznek, a bírónak az eljárás során folyamatosan figyelemmel kell kísérnie, hogy bűncselekmény gyanúja (illetve megalapozott gyanúja) fennáll-e, mert ha a gyanú – vagy megalapozott gyanú megszűnt, akkor az eljárást meg kell szüntetni, vagy felmentő ítéletet kell hozni. Erre való figyelemmel azt kell mondani, hogy önmagában amiatt, mert a feljelentésben megjelölték a bűncselekmény lehetséges elkövetőjét, az eljárást nem lehet meghatározott személy ellen indítottként tekinteni, s ezért nem lehet az eljárást a megjelölt személy ellen folyó nyomozásként feltüntetni.

2.8.4. Az egyszerűen gyanúsítható személy esetében a büntetőeljárás megindításának feltétele megállapítható, de nem lehet a nyomozást személy ellen megindítottként tekinteni, mert a személyre vonatkozó gyanú létezik ugyan, de az nem megalapozott. Annak ellenére, hogy a Be. nem tekinti az egyszerűen gyanúsítható személyt az eljárás valóságos alanyának, bizonyos intézkedéseket megenged, amelyeket vele szemben foganatosítani lehet. Ilyen intézkedések a közözség elrendelése, késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmény végzése, törvényben felsorolt szervektől adatok kérése, valamint titkos adatszerezés bevezetése.

Ennek alapján megállapítható, hogy a törvény ismeri az elkövetői egyszerű gyanú fogalmát, csak nem teszi lehetővé a személy kihallgatását. A joggyakorlat során több esetben előfordul, hogy az egyszerűen gyanúsítható személy jogi helyzetét kihallgatása nélkül nem lehetséges tisztázni. Ebben az esetben olyan élethelyzetről van szó, amelyre nézve nincs jogi szabályozás, és a nyomozó hatóságoktól nem lehet elvárni, hogy adott személy jogi helyzetének tisztázásáról lemondjanak. Ezzel kapcsolatosan a büntető eljárási jogi szakirodalomban általánossá vált az a felfogás, hogy a terheltté nyilvánítás a kétfázisú nyomozás (nyomozás – vizsgálat) elismerését jelenti, hazánkban viszont a vizsgálat és a vizsgálóbírói intézmény megszűnése folytán a nyomozás egyfázisú lett.

Álláspontom szerint azonban a tettenéréses ügyeket kivéve a nyomozás a megismerés kezdeti szakaszában majd minden esetben két részre oszlik. Az ismeretlen tetteses ügyekben ez a „feltétlen – főszabály”, de ez jellemzi azokat az ügyeket is, amelyekben van feljelentett, hiszen a gyanú differenciáltan merül fel. Ezen kívül a büntetőeljárás szerves részét képezi a titkos adatszerezés is, egyfajta kettősséggel tehát feltétlenül számolni kell.

A helyzet megoldását abban látom – mivel nem tudok más megoldást ajánlani –, hogy be kell vezetni a gyanúsítottá nyilvánító határozatot, és fel kell hatalmazni a nyomozó hatóságokat arra, hogy az egyszerűen gyanúsítható személyeket gyanúsítottá nyilvánításukat megelőzően kihallgathassák, a terhelti garanciák megadása és a fokozott ügyészi felügyelet bevezetése mellett.

2.8.5. A megalapozott gyanú közlésével és az eljárás alá vont személy garanciális jogainak biztosításával kapcsolatban alapvetően kétfajta elvi rendszer különböztethető meg. Az egyik az alkotmányos jogállami követelményeken alapuló in personam, a másik pedig a feltétlen államvédelmi elven alapuló in personam bűnüldözési rendszer.

Az alkotmányos jogállami követelményeken alapuló in personam bűnüldözési rendszer alapvetően a tisztességes eljárás lényeges fogalmi elemeire épül. A tisztességes eljárás követelményeit az EJE 6. cikke fogalmazza meg. A magyar Be. szabályozása alapvetően összhangban van a nemzetközi követelményekkel. A gyanúsított fogvatartása esetén a védelem kötelező (46. §), ezen kívül joga van arra, hogy első kihallgatása előtt védőjével a kapcsolatot felvegye, és kihallgatása előtt vele értekezzen, védője már első kihallgatásán jelen lehet (43. § (3) bek., 184. § (3) bek.). Ha a fogva lévő gyanúsítottnak nincs meghatalmazott védője, akkor a védőt első kihallgatásáig ki kell rendelni (48. § (1) bek.)

A feltétlen állami elven alapuló in personam bűnüldözési rendszer legfontosabb ismérveit Korinek László tanulmányában elemzi és értékeli. A terrorizmus által leginkább fenyegetett országokban jelentkező olyan tartalmú büntetőjogi törekvést, hogy meghatározott személyi körre a hagyományos alkotmányos és büntetőeljárási garanciákat nélkülöző normarendszert hozzanak létre. Korinek László tanulmánya alapján ezeket a törekvéseket az alábbiak szerint lehet csoportosítani: az „ellenség-büntetőjog” iskola, amely szerint az emberi jogokat bizonyos személyekkel szemben figyelmen kívül kell hagyni, és ennek megfelelő bűnüldözési lehetőségeket kell kiépíteni, valamint a kényszervallatás ismételt bevezetésére tett javaslat.

Korinek László bebizonyítja, hogy léteznek olyan téves felfogások, amelyek azt hangoztatják, hogy fordított viszony áll fenn a formális rendelkezések és az anyagi igazság feltárása között, valamint hogy a túlzott eljárásjogi formalizmus bűnözést gerjesztő hatással jár. Bebizonyítja továbbá azt is, hogy az alkotmányos biztosítékok egyaránt szolgálják az eredményes bűnüldözést és a jogok védelmét, mivel ez a kettő nem zárja ki egymást, mert lényegi tartalmukat illetően ugyanakkor a közhatalomnak vannak alárendelve. Megcáfolja továbbá azt a téves felfogást, amely szerint az alkotmányos értékek – különösen az alapvető jogok – és az eredményes hatékony bűnüldözés egymást kizáró ellentétek, hiszen egy alkotmányos jogállamban az egész közhatalom, ezen belül az igazságszolgáltatás működése is különleges garanciák mellett elfogadott normákhoz igazodik. Történelmi tapasztalat, hogy a biztosítékok mellőzése tévútra viheti az ügyet, ez szükségtelenül okoz sérelmet nemcsak a büntetőeljárás alá vont személynek, de veszélyezteti is a társadalmat, hiszen az elkövető szabadon él és veszélyezteti a társadalmat. Ezen kívül az alapjogokat sértő bűnüldözési megnyilvánulás közvetlenül hozhat eredményt, de a későbbiekben az emberi kapcsolatok rombolása miatt az információk megszerzésének nehezebbé válását okozza.

A két rendszer jellemzése után felmerül az a kérdés, hogy létezik, létezhet-e harmadik vagy vegyes rendszerű modellje a megalapozott gyanú közlésének, hiszen történelmi tapasztalat, hogy a harmadik, vagy vegyes rendszer az előző időszakokban kialakult modellek leghasznosabbnak ítélt elemeit ötvözik. A megalapozott gyanú közlésének alkotmányos jogelvéken működve nem létezhet harmadik csoportja, mert egyrészt a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát az államnak kell viselni, másrészt az alkotmányos jogállami követelményeken nyugvó rendszer kiépítése is folyamatos, nem lezárt folyamat, ezért fogalmilag kizárt, hogy ebbe a rendszerbe a feltétlen államvédelmi elven alapuló in personam rendszer bármelyik elemét belevegyék, mert akkor az egész rendszer sérül, és elveszti önállóságát.

2.8.6. A 43. § (1) bekezdés meghatározza a terhelt fogalmát. A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve a megrovás, próbára bocsátás vagy javító intézeti nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.

A 179. § (1) bekezdése szerint adott személy a megalapozott gyanú közlésével egyidejűleg válik gyanúsítottá.

Ez a rendelkezése a törvénynek látszólag egyszerű, de nem veszi figyelembe azokat a körülményeket, amikor bármilyen oknál fogva a megalapozott gyanú közlése nem lehetséges.

A gyanúsítottá válás időpontjának meghatározása nemcsak elméleti okoskodás, hanem a jogok gyakorlásának és kötelezettségnek teljesítésének terjedelme szempontjából jelentős.

A törvény rendelkezésének hiányában az Alkotmánybíróság, és a Legfelsőbb Bíróság is, a 4/2009. BJE számú határozatában megállapították a terheltté válás időpontját. Eszerint a személy a következő időpontoktól tekinthető gyanúsítottnak, vagyis az eljárás valóságos alanyának: a megalapozott gyanú közlésének ideje. Ha a megalapozott gyanú nem közölhető, akkor a gyanúsított jogai illetik meg azt is, akivel a megalapozott gyanú azért nem közölhető, mert tartózkodási helyének felkutatása nem járt eredménnyel, aki ellen távollétében folyik a nyomozás, akivel a megalapozott gyanú közlését megelőzően foganatosítottak olyan eljárási cselekményt (örizetbe vételt), amely csak a terhelttel szemben rendelhető el, akivel azért nem lehetett közölni a megalapozott gyanút, mert azt tartós, súlyos betegsége, vagy a cselekménye után bekövetkezett elmebetegsége akadályozza.

A leírtakra figyelemmel helyesen mutat rá Tremmel Flórián, hogy a terhelt tágabb értelemben vett fogalmába beletartozik az a személy is, aki megalapozottan gyanúsítható bűncselekmény elkövetésével, ha vele bármilyen oknál fogva a megalapozott gyanú közlése nem lehetséges. Itt olyan jogalkotói mulasztásról van szó, amelyet a jogalkalmazás és az állampolgári jogok

gyakorlása miatt alkotmányos jogállamban kizárólag törvényi szinten lehet orvosolni, ezért ennek megfelelően módosítani kell a Be-t.

A magyar büntetőeljárásban léteznek olyan jogintézmények, amikor közvetlenül a feltételek fennállása esetén nem indítható meg a büntetőeljárás adott személy ellen, vagy valamilyen más egyéb törvényes garanciát ír elő a törvény. A Be. XVIII. Fejezete tartalmazza a közjogi tisztségen és a nemzetközi jogon alapuló mentességet élvező személlyel szembeni eljárás szabályait. Ezen kívül, ha a katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó bűncselekményt nem katonai nyomozó hatóság észleli, vagy nem katonai nyomozó hatóság szerez ilyen bűncselekményről tudomást, akkor a késedelmet nem tűrő, sürgős eljárási cselekmények elvégzéséről a katonai ügyészt haladéktalanul értesíteni kell.

A távollévő terhelttel szembeni eljárás megindításakor intézkedni kell a terhelt tartózkodási helyének felkutatása céljából, és gondoskodni kell a bizonyítási eszközök felderítéséről és biztosításáról. Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozás során – ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatására tett más intézkedés nem vezetett eredményre – elfogatóparancsot kell kibocsátani, ezzel egyidejűleg a terhelt részére, ha nincs meghatalmazott védője, védőt kell kirendelni.

A megalapozott gyanú közlésekor az egyik legfontosabb és legbonyolultabb kérdés annak eldöntése, hogy adott személlyel milyen jellegű és minőségű adatokat kell közölni. A joggyakorlat szempontjából ez az egyik legnehezebb feladat. A jogelvélet szempontjából pedig azért kell erről a kérdésről külön szólni, mert a „gyanúsítás tárgya” megadja a szóban forgó személlyel szembeni nyomozás irányvonalát. Olyan irányvonalat, amelyet a nyomozó hatóságoknak kötelező betartani. A nyomozás során nem érvényesül olyan szigorúan a „gyanúhoz és a megalapozott gyanúhoz kötöttség elve”, mint a bírósági tárgyaláson a vádhoz kötöttség. Ez adódik a nyomozás feladatából és a nyomozás során folytatott megismerési tevékenység jellegzetességéből. Ennek ellenére a nyomozó hatóságoknak tisztázni kell annak a bűncselekménynek a gyanúját, amely miatt a nyomozást elrendelték, továbbá abban az értelemben beszélhetünk a „megalapozott gyanúhoz kötöttség elvéről”, hogy adott személlyel szemben a közölt tényekre szigorúan le kell folytatni a nyomozást. A gyanúsítás tárgya természetesen változhat, amelyet a gyanúsítottal közölni, de mégis a gyanúsítás alkalmával közölt ismeretek szigorúan meghatározzák a nyomozás in personam irányát.

3. A disszertáció tudományos eredményeinek hasznosítási lehetőségei

3.1. A jogalkotás számára:

- a büntetőeljárás megindítása feltételrendszerének átalakítása,
- az ügyészség alkotmányos helyzetének tisztázása,
- az ügyész diszkrecionális jogkörének bővítése,
- az egyszerűen gyanúsítható személy jogi helyzetének tisztázása,
- a terhelt fogalmának pontosítása,
- a magánindítványra büntetendő bűncselekmények számának növelése,
- és a nyomozás előkészítő jellegének megteremtése.

3.2. A jogtudomány számára:

- A büntetőeljárás megindítása formai és materiális feltételei fogalmi elemeinek meghatározása.

A bűnügyi tudományok rendszerén belül tisztázni kell az induló ismeretek fogalmi rendszerét, a gyanú megalapozott gyanú, a bizonyítási eszköz, bizonyíték, bizonyítási eljárás, tény, adat, információ fogalmait.

- A rendészettudomány körébe tartozó kutatások lefolytatása.

A büntetőeljárás megindítása szempontjából is külön kutatás tárgyává kell tenni a bűnügyi hírszerzés, a rendészeti felderítés, a titkos információgyűjtés, a titkos adatszerzés és a kriminalisztikai adatgyűjtési módszerek tudományos alapfogalmait, tárgyát, eszközrendszerét, módszereit, és nem utolsósorban tisztázni kell egymáshoz való viszonyukat.

- A jogalkotó és a tudomány képviselőinek együttműködési kötelezettsége.

A tudomány képviselőinek segítenie kell a jogalkotó munkáját, hogy mind a büntetőjogi, mind egyéb más jogszabályok szakmailag megalapozottak és színvonalasak legyenek. A jogtudomány képviselői természetesen csak akkor képesek segíteni, ha a jogalkotó is igényeli a szakmaiságon alapuló kritikai észrevételeket, megjegyzéseket és elemzéseket, iránymutatásokat és javaslatokat.

A tudomány képviselői kötelesek tanulmányozni a különböző igazságszolgáltatási rendszereket, az azokhoz tartozó jogintézmények működési mechanizmusait, és azt hogy az adott országban hogyan működnek ezek az intézmények, és ha új, külföldi intézményt kíván a jogalkotó bevezetni, akkor kutatás tárgyává kell tenni, hogy az adott intézmény hazánk társadalmi viszonyai között működőképese-e vagy nem.

4. Подведение итога диссертации

Название моей диссертации: Возбуждение досудебного производства

При составлении моей диссертации я поставила перед собой цель рассмотреть и анализировать условия - ин рем и ин персонам - возбуждения досудебного производства. На мой взгляд эта тема является очень важной и актуальной, ведь венгерское правосудие входит в континентальную систему юстиции, в которой результаты досудебного производства можно использовать и в ходе судебного разбирательства. Исходя из этого я подробно анализировала поводы, основание и порядок возбуждения досудебного производства, подозрение совершения преступления, и обоснованное подозрение касающееся конкретного лица.

Я пришла к такому выводу, что условия возбуждения досудебного производства, оперативной деятельности, а также скрытого расследования полностью совпадают.

В связи с этим юридическим положением возникает серьезный конституционный вопрос, на который успокоительный ответ может дать только законодатель. Способом решения проблемы может быть то, что в будущем условием возбуждения оперативной деятельности и скрытого расследования является наличие подозрения совершения преступления, а условием досудебного производства является наличие обоснованного подозрения. В дальнейшей части моей работы анализировала требования легальности, на основе которых органы досудебного производства должны раскрывать каждое преступление. После этого я сгруппировала те обстоновки из-за которых вышеупомянутый приказ не выполнимый.

Кроме этого я рассмотрела и те условия по которым конкретное лицо привлекается в досудебный процесс в качестве подозреваемого. Мое предложение заключается в том, чтобы органы досудебного производства имели право допрашивать "просто-подозреваемого лица" в целях выяснения его юридического положения.

В ходе моей работы я изучала множество монографий, научных докладов и статей.

5. A PhD értekezés téziseihez felhasznált irodalom

- Bárd Károly: A törvény és az ő alkalmazói. Fundamentum 1997/2. 91-100. o.
- Hack Péter: A büntetőhatalom függetlensége és számonkérhetősége. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Bp. 2008.
- Farkas Ákos: Kriminálpolitikai tendenciák Nagy-Britanniában. Kriminálpolitika és büntető igazságszolgáltatás Nagy-Britanniában a 90-es években. Tanulmánykötet, Büntügyi Tudományi Közlemények 1. Miskolc, 2000. 121-135. o.
- Erdei Árpád: Az inkvizíciós és kontradiktórius vonások a büntető eljárási rendszerekben. Jogtudományi Közöny, 1998. április. 127-130. o.
- Kertész Imre – Pusztai László: Qui vadis büntetőeljárás? Jogtudományi Közöny, 1992. április. 172-181. o.
- Farkas Ákos – Róth Erika: A büntetőeljárás. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Könyvkiadó Kft., 2004.
- Király Tibor: Büntetőeljárási jog. Osiris Kiadó, Bp. 2002.
- Fenyvesi – Herke – Tremmel: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2004.
- Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban, Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2006.
- Finszter Géza: A rendészet elmélete, KJK Kerszöv, Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2003.
- Finszter Géza: A titkos adatgyűjtés kriminalisztikája. Emlékkönyv Kratochwill Ferenc (1933-1993) tiszteletére Tanulmánykötet. Bíbor Kiadó Miskolc 2003.
- Korinek László: Kriminológia I. II. Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2010.
- Korinek László: Szelekció a rendőrségi munkában. Belügyi Szemle Tájékoztatója. 1983. 39. 29-33. o.
- Bárd Károly: A büntetőhatalom megosztásának buktatói. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1987.
- Tremmel Flórián: A gyanú differenciált felmerülésének értékelése a büntető eljárásjogban. In: A büntetőjog dogmatikája és filozófiája, Békés Imre tiszteletkötet. 2000. szerkesztette: Györgyi Kálmán 390-405. o.
- Kiss Anna: Elképzelések az ügyészség helyéről és szerepéről. 1993-as OKRI évkönyv. 93-111. o.

6. A szerző publikációs jegyzéke

1. Gondolatok a terhelte válásról (társszerzővel), Belügyi Szemle, 1988. évi 4. szám, 92- 98. o.
2. A bíróság elé állítás szabályai (társszerzővel), Rendőrtiszt Főiskola, Rendvédelmi Füzetek 1999. évi 17. szám 3-30.
3. A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 40/1987. számú utasítása a bűnügyek rendőrségi nyomozásáról. Szerkesztés (társszerzőkkel). Rejtjel kiadó, Budapest, 1998.
4. A Magyar Köztársaság Belügyminiszterének 40/1987. számú utasítása a bűnügyek rendőrségi nyomozásáról. Szerkesztés (társszerzőkkel). Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000.
5. A pótmagánvádló a klasszikus magyar Büntető perrendtartásban. Rendőrtiszt Főiskola, Rendvédelmi Füzetek, 2003. évi 23. szám 98-104. o.
6. A büntetőeljárás megindításának egyes elméleti kérdései. PTE ÁJK, Doktori Iskola, PhD Tanulmányok, 1. 2003. 331-370. o.
7. A sértett jogállása a nyomozás során, Jura, PTE ÁJK, 2004/1. szám 143-151. o.
8. A gyanú és a megalapozott gyanú jelentősége a magyar büntetőeljárásban. PTE, ÁJK, Doktori Iskola, PhD Tanulmányok, 2. 2004
9. Gondolatok a XXI. Századi terrorizmus kihívásairól a rendvédelmi oktatás területén. Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2006. Ugyanezzel a címmel rendezett tudományos konferencia írásos anyaga 23-28. o.
10. A nyomozás elrendelése előtt és elrendelése után végezhető, késedelmet nem tűrő eljárási cselekmények az új magyar Be-ben. Studia Iuridica Auctoritate Universitatis, Pécs Publicata. Tiszteletkötet Tremmel Flórián egyetemi tanár 65. születésnapjára. Pécs 2006. 583-593. o.
11. A büntetőeljárás megindításának feltételei az Első Magyar Honvédségi Katonai Büntető Perrendtartás alapján. Tiszteletkötet az önálló katonai büntető kodifikáció tricentenáriuma, Pécs, 2007. 201-211. o.
12. A rendészeti szervek kihívásai a büntetőeljárás megindítása tükrében, Tanulmányok a „Rendészet és Rendvédelem- Kihívások a XXI. Században” című Tudományos Konferenciáról, Pécs, 2008. 177-182. o.
13. A nyomozás gyorsításának lehetőségeiről „Koncepciók és megvalósulásuk a rendszerváltás utáni kriminálpolitikában” Magyar kriminológiai Társaság, Bíbor Kiadó, Miskolc 2009. 144-149. o.
14. A vizsgáló jogköre az Orosz Föderáció Büntető Eljárási Kódexében (orosz nyelven) Magyar Rendészet, 2008. évi 1-2. szám 105-119. o.
15. A büntetőeljárás megindításának egyes kérdései a Német Szövetségi Köztársaság, és az Orosz Föderáció Büntető Eljárási Kódexeiben Magyar Rendészet, 2008. évi 3. szám 88-95. o.
16. A feljelentés kiegészítése jogintézménye a büntetőeljárásban Rendészeti Szemle, 2009. évi 10. szám 7-24. o.
17. A büntetőeljárás megindításának materiális feltételei Rendészeti Szemle, 2010. évi 3. szám 65-76. o.
18. Az Orosz Föderáció nyomozó hatóságainak rendszere Tavaszi Szél 2010. Konferenciakötet Doktoranduszok Országos Szövetsége, Pécs 2010. 502-510. o.
19. Büntető eljárásjog. Rendőrtiszt Főiskola főiskolai jegyzete (társszerzőkkel) Rejtjel Kiadó, Budapest, 2010.
20. A sértett az Orosz Föderáció Büntető Eljárási Kódexében Tiszteletkötet Sárkány István 65. születésnapjára Rendőrtiszt Főiskola Budapest, Széchenyi-hegy, 2010. 105-112. o.
21. A büntetőeljárás megindítása a római jog rendelkezéseiben, Tiszteletkötet Blaskó Béla 60. születésnapjára Rendőrtiszt Főiskola, Budapest, 2010.

7. Szerzői életrajz

A szerző 1959-ben született Szolnokon. Az ELTE ÁJK nappali tagozatán 1982-ben végzett cum laude eredménnyel.

A Rendőrtiszti Főiskola Bűnügyi Átképző szakán 1984-ben fejezte be tanulmányait.

Az egységes jogi szakvizsgát 1992-ben tette le.

A PTE ÁJK Doktori Iskolájában az abszolutóriumot 2005-ben szerezte meg.

Az egyetem elvégzése után 1985-ig a BRFK. XVII. kerületi Rendőrkapitányság, Bűnügyi Osztályán vizsgálóként teljesített szolgálatot.

1985-ben kezdett dolgozni a Rendőrtiszti Főiskola Büntetőjogi és Kriminálisztikai Tanszék, Büntető Eljárásjogi és Krimináltaktikai Szakcsoportjában. A tanszék akkori szervezésének megfelelően büntető eljárásjogot, és krimináltaktikát oktatott három évig. 1988. óta folyamatosan csak büntető eljárásjogot oktat, de 2005-ben két félévet büntetőjogot is, és 2006-ban egy félévet kriminológiát is tanított. 1999-ben az adjunktusi, 2004-ben pedig a docensi címet nyerte el.

A tanszéken belül működő Büntető Eljárásjogi Csoportnak 2005. óta a vezetője.

A tanszéki oktatói tevékenység mellett szívesen foglalkozott, és foglalkozik ma is a hallgatók tudományos diákköri munkájával. A Tanszék mellett működő Tudományos Diákkör tanári vezetője volt. Szívesen segítette, és segíti hallgatóit az OTDK pályamunkák elkészítésében, akik az országos versenyeken sikerrel szerepelnek. Mint témavezető tanárnak legnagyobb sikere volt az 1993-ban megrendezett XVI. OTDK Állam-és Jogtudományi Szekciója, amely után az OTDT és a Magyar Tudományos Akadémia a Pro Scientia aranyérmét az általa felkészített hallgatónak ítélte oda.

Ha lehetősége adódik, legszűkebb szakterületén, a büntető eljárásjog problémáival foglalkozó konferenciákon részt vesz és előadásokat tart vagy hozzászól.

1999. májusában, az Alkotmány és Jogpolitikai Intézet (Colpi) felkérésére orosz nyelven tartott előadást „Az alapvető alkotmányos és állampolgári jogok érvényesüléséről a magyar büntetőeljárásban”. Az előadást a FÁK egyes államaiból, és a Balti-államokból érkező kollégák hallgatták.

2004. november 30. és december 5. között pedig az Orosz Föderáció Belügyminisztériuma, Moszkvai Belügyi Egyeteme meghívására tartott két előadást orosz nyelven az új magyar büntetőeljárás törvényéről, és kerekasztal beszélgetést folytatott az oroszországi kollégákkal a nyomozás magyarországi szabályozásáról.

A sikeres és hatékony oktató munkának elengedhetetlen feltétele a hallgatók korszerű, hatályos joganyagra épülő tananyag ellátottsága. A 2000-ben, 2004-ben és 2010-ben kiadásra kerülő főiskolai jegyzeteknek társszerzője volt, 2008-ban pedig a már kiadott jegyzethez készített kiegészítő főiskolai jegyzetet.

A PTE ÁJK Doktori Iskoláját 2005-ben fejezte be.

Orosz nyelvből C típusú középfokú, német nyelvből C típusú alacsonyabb szintű nyelvvizsgálattal rendelkezik. Mindkét nyelvvizsgát az ELTE ITK-ban tette le.

A Rendőrtiszti Főiskola Tanulmányi Bizottságának nyolc évig, a Szenátusnak három évig volt tagja, a Tudományos Bizottságnak pedig jelenleg is tagja. A Magyar Rendészettudományi Társaság Bűnügyi Tagozatának és a Magyar Kriminológiai Társaságnak tagja.